

**PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO
DLA UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELKTUALNĄ
W STOPNIU UMIARKOWANYM LUB ZNACZNYM
W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH**

Wskazania ogólne

1. Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym polega na integralnej realizacji funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły.
2. Cele, formy i metody pracy należy dostosować do specyfiki indywidualnych potrzeb według zasad opisanych przez współczesne teorie nauczania oraz w oparciu o doświadczenia nauczycieli praktyków.
3. Specyfika kształcenia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym polega na nauczaniu i wychowaniu całościowym, sytuacyjnym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznawaniu otaczającej rzeczywistości – w całym procesie edukacji.
4. Priorytetem w edukacji ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest rozwijanie kompetencji osobistych, komunikacyjnych i społecznych, które pozwolą na przyszłe w miarę samodzielne, godne i wartościowe życie w dorosłości.
5. Działania edukacyjne ukierunkowane na zaspokajanie specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych powinny być dostosowane do możliwości psychofizycznych uczniów. Przy ustalaniu kierunków pracy należy uwzględniać indywidualne tempo rozwoju, kompetencje komunikacyjne, zainteresowania, uzdolnienia i mocne strony ucznia.
6. Naturalną bazą rozwoju dziecka jest działanie przez zabawę; tę formę aktywności należy rozwijać i wykorzystywać również na etapie edukacji w szkole.
7. Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym opiera się na zintegrowanych indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych, opracowanych i realizowanych przez cały zespół nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem w oparciu o wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia. Rodzice (opiekunowie prawni) uczniów mają prawo do uczestniczenia w posiedzeniach zespołu dotyczących ich dziecka i realizacji, w miarę możliwości, części indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego w domu. Zasady diagnozowania i tworzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych regulowane są odrębnymi przepisami.
8. W szkole organizuje się oddziały edukacyjno-terapeutyczne. O doborze uczniów do oddziałów decydują przede wszystkim ich potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne, w mniejszym stopniu wiek i lata nauki. Najważniejszym kryterium powinno być dobro ucznia i uzasadnione przekonanie, że są dla niego stworzone najkorzystniejsze warunki, które będą wspomagać jego rozwój. Wskazane jest elastyczne planowanie zajęć dostosowanych do aktualnego stanu emocjonalnego lub zainteresowań ucznia. W związku z tym możliwe jest czasowe uczestniczenie ucznia w zajęciach innego zespołu klasowego lub w zajęciach rewalidacyjnych.

9. Nauczyciele prowadzą zajęcia edukacyjne zgodnie z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym zachowując korelację treści nauczania, wychowania i profilaktyki zawarte w jednym dokumencie. Czas zajęć i przerw należy dostosować do możliwości i potrzeb uczniów.
10. Nauczyciele mają prawo doboru specjalistycznych metod i form pracy oraz środków dydaktycznych, kierując się ich sprawdzoną i przewidywaną skutecznością. Stosowanie metod nowych, których przydatność wymaga eksperymentalnego sprawdzenia, jest możliwe tylko przy zastosowaniu procedury naukowo-badawczej, z uwzględnieniem zasad etycznych i za zgodą rodziców (opiekunów prawnych) dziecka.
11. Wszystkie (nawet niewielkie) postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu. Ocenianie bieżące funkcjonowania ucznia prowadzone jest podczas spotkań zespołu nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem.
12. Konieczne jest nawiązanie współpracy z rodziną ucznia, włączanie jej w działalność prowadzoną na terenie szkoły, a także, w miarę możliwości, kontynuacja przez rodziców niektórych elementów tej działalności w domu ucznia. Konieczna jest też taka organizacja działalności szkoły, która przygotowuje środowisko lokalne do przyjęcia i zaakceptowania ucznia oraz udzielania mu wsparcia.
13. Pożądany jest udział rodziców (opiekunów prawnych) w konsultacjach dotyczących funkcjonowania ucznia, wspieranie przez szkołę ich wysiłków w pracy z uczniem (zgodnie ze specyfiką rodziny, wyznawanymi przez nią wartościami i kultywowaną tradycją).
14. Konieczne jest zapewnienie uczniowi integracji społecznej ze sprawnymi rówieśnikami.

Cele edukacyjne

Celem edukacji ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest budowanie jego tożsamości, rozwijanie autonomii i poczucia godności, wdrażanie go do funkcjonowania społecznego oraz do rozumienia i przestrzegania norm społecznych, a w szczególności wyposażenie go – stosownie do jego możliwości – w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą mu na postrzeganie siebie jako niezależnej osoby, oraz aby:

- 1) mógł porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób, werbalnie lub pozawerbalnie z wykorzystaniem znanych sposobów porozumiewania się (także wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC);
- 2) zdobył maksymalną samodzielność w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych;
- 3) był zaradny w życiu codziennym, adekwatnie do indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności oraz miał poczucie godności własnej i decydowania o sobie;
- 4) mógł uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjętych norm współżycia, zachowując prawo do swojej inności;
- 5) mógł nabywać umiejętności i uczyć się czynności, przydatnych w przyszłym dorosłym życiu.

Zadania szkoły

- A. Tworzenie warunków niezbędnych do zapewnienia uczniowi poczucia bezpieczeństwa i akceptacji oraz komfortu psychicznego.
- B. Dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i na jej podstawie opracowywanie i modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.
- C. Zapewnienie uczniowi udziału w niezbędnych zajęciach rewalidacyjnych, wspierających rozwój i mających wpływ na możliwości kształcenia ogólnego oraz realizację treści podstawy programowej. Na zajęciach rewalidacyjnych wskazane jest łączenie uczniów z podobnymi problemami rozwojowymi.
- D. Zapewnienie warunków do realizacji celów edukacji i rewalidacji, a w szczególności społecznych i materialnych warunków umożliwiających:
  - 1. nawiązanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem oraz między uczniami;
  - 2. wykorzystywanie naturalnych sytuacji życia codziennego do nabywania języka i rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, w tym także umiejętności czytania i pisania, jak również zdobywania elementarnych umiejętności matematycznych, przydatnych w codziennym życiu;
  - 3. rozwijanie motywacji do porozumiewania się z drugą osobą (rówieśnikiem, dorosłym), komunikowania potrzeb i stanów emocjonalnych, zarówno za pomocą mowy jak i wspomagających oraz alternatywnych metod komunikacji;
  - 4. udział w różnego rodzaju zabawach: manipulacyjnych, konstrukcyjnych, ruchowych, muzyczno-ruchowych, tematycznych i innych;
  - 5. nabywanie kompetencji społecznych: tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie relacji społecznych, przygotowanie do pełnienia różnych ról społecznych, wzmacnianie pozytywnych przeżyć związanych z pełnionymi rolami;
  - 6. integrację sensoryczną;
  - 7. rozwój sprawności psychofizycznej (prowadzenie zajęć niezbędnych do rozwoju psychoruchowego: sportowych i korekcyjnych);
  - 8. wdrażanie do samodzielnego wykonywania czynności lub sygnalizowania potrzeb związanych z samoobsługą i dbaniem o higienę osobistą z poszanowaniem prawa do intymności;
  - 9. uczenie się umiejętności kontroli własnych zachowań i kształtowanie niezależności uczuciowej;
  - 10. kształtowanie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych; uczenie umiejętności radzenia sobie z lękiem, niepokojem i stresem oraz rozwiązywania sytuacji konfliktowych;
  - 11. uczenie się zachowań zgodnych z normami życia społecznego;
  - 12. poznawanie środowiska przyrodniczego, budzenie zainteresowania i szacunku dla otaczającej przyrody i wychowanie do życia w harmonii z przyrodą;
  - 13. uświadamianie uczniom ich niepełnosprawności oraz możliwości i ograniczeń, które mogą napotkać w życiu;

14. przygotowywanie uczniów do roli dorosłej kobiety i mężczyzny; wprowadzanie elementów wiedzy o rozwoju i zmianach własnego ciała oraz elementów wiedzy o seksualności człowieka;
15. uczenie umiejętności ochrony siebie, swojej intymności oraz poszanowania intymności innych osób;
16. kształtowanie umiejętności bycia asertywnym;
17. rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i budzenie poczucia odpowiedzialności za własne decyzje oraz uczenie obowiązkowości;
18. zdobywanie umiejętności technicznych i wykorzystywanie ich w różnych sytuacjach życiowych; korzystanie z urządzeń technicznych, ułatwiających funkcjonowanie w życiu;
19. korzystanie z technologii informacyjnej i komunikacyjnej z uwzględnieniem urządzeń i programów specjalistycznych, zwłaszcza umożliwiających lub ułatwiających komunikowanie się i inne czynności;
20. rozwijanie wrażliwości i kreatywności artystycznej zgodnie z potrzebami i możliwościami uczniów;
21. poznawanie otoczenia, instytucji, obiektów i miejsc użyteczności publicznej, z których uczeń korzysta i będzie korzystał w przyszłości;
22. udział w różnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenie przy tym wyrażania swoich przeżyć, emocji i doświadczeń;
23. uprawianie przez uczniów różnych dyscyplin sportu; udział w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie;
24. przygotowanie ucznia do wyboru formy spędzania czasu wolnego i aktywnego w nim uczestnictwa;
25. przybliżanie tradycji i obyczajów lokalnych i narodowych; rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, narodu.

Formy zajęć

W szkole podstawowej wyodrębnia się:

1) zajęcia edukacyjne:

- a) funkcjonowanie osobiste i społeczne,
- b) zajęcia rozwijające komunikowanie się,
- c) zajęcia rozwijające kreatywność,
- d) wychowanie fizyczne,
- e) religia/etyka¹;

2) zajęcia rewalidacyjne.

Osią wszystkich działań edukacyjnych jest wspieranie rozwoju funkcjonowania osobistego i społecznego ucznia. Temu celowi służą wszystkie, ściśle ze sobą powiązane, rodzaje zajęć.

Zajęcia rozwijające komunikowanie się powinny służyć nabywaniu języka i umiejętności porozumiewania się w bliskim i dalszym środowisku w mowie, w piśmie i w każdy możliwy dla ucznia sposób (także z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji - AAC). Uczeń powinien mieć możliwość doświadczania procesu komunikowania się:

- odkrywania i uświadamiania sobie możliwości porozumiewania się, zwłaszcza odkrywania skuteczności własnych zachowań komunikacyjnych, czyli tego, że inni odbierają sygnały i reagują na nie;
- uważnego wsłuchiwanie się w wypowiedzi innych osób i patrzenia na mówiących do niego,
- bycia odbiorcą i nadawcą komunikatów językowych i niejęzykowych,
- wyrażania i przekazywania potrzeb, emocji, myśli, pragnień i woli,
- proszenia o pomoc,
- okazywania wdzięczności i dziękowania,
- słuchania i czekania na aktywne włączenie się w rozmowę,
- nawiązywania kontaktu i rozpoczynania dialogu,
- zadawania pytań, formułowanie adekwatnych odpowiedzi,
- dostosowywania tematu rozmowy do zainteresowań własnych i partnerów,
- rozmawiania na różne tematy,
- przedstawiania się i przedstawiania innych,
- autoprezentacji (kim jestem, ile mam lat, jak wyglądam, co lubię, itp.),
- uczenia się podstawowych zasad kultury komunikowania się (mówienia komplementów, zapraszania, zachęcania do kontaktu, przepraszania, przekonywania itp.).

W trakcie zajęć rozwijających komunikację należy opracować dla ucznia indywidualny zestaw pomocy do komunikowania się, który powinien być dostępny na wszystkich pozostałych zajęciach w szkole, w domu i w środowisku otwartym. Nauczyciel prowadzący zajęcia rozwijające kompetencje komunikacyjne tworzy indywidualne pomoce z udziałem ucznia, pamiętając przy tym, że komunikacja jest procesem otwartym i baza pojęciowa ucznia rozwija się wraz z wiekiem i czasem nauki. Zestaw pomocy do komunikowania się powinien być zatem rozwojowy i odpowiadać indywidualnym potrzebom i możliwościom ucznia.

Zajęcia rozwijające kreatywność służą rozwijaniu wyobraźni, zainteresowań, motywacji do działania i aktywności twórczej uczniów oraz wyrażaniu przeżyć i emocji za pomocą dostępnych dla nich środków wyrazu, także artystycznych, oraz praktycznych i technicznych. W zależności od potrzeb uczniów, jak również od ich specyficznych zachowań i ograniczeń, w ramach przedmiotu mogą być organizowane zajęcia: malarskie, rysunku, modelowania z elementami rzeźby, kolażu, batiku, decoupage, grafiki komputerowej, rytmiczne, muzyczne, muzyczno-rytmiczne, taneczne, pantomimy, dramy, teatralne, florystyki, techniczne z użyciem narzędzi i urządzeń, konstruktorskie, sportowe, kulinarne, dekoratorsko-porządkowe, obróbki drewna, metalu, tkactwa, dziewiarstwa, hodowli zwierząt i uprawy roślin itp. Powyższe propozycje stanowią katalog zajęć do wyboru, zgodnie z zainteresowaniami i mocnymi stronami ucznia. Należy zwłaszcza uwzględnić możliwości ukierunkowania rozwoju ucznia na działania celowe i pożyteczne, które mają charakter pracy, pozwalają osiągnąć uznanie społeczne i poczucie sensu życia.

Wychowanie fizyczne, czyli zajęcia rozwijające sprawność i kondycję fizyczną, prowadzone jest w sposób ściśle zintegrowany z innymi rodzajami zajęć. Jego cele są następujące:

- opanowanie podstawowych czynności ruchowych,

- rozwijanie motoryki dużej,
  - kształtowanie funkcjonalnych schematów ruchu,
  - korekcja oraz kompensowanie odchyleń i deficytów rozwojowych,
  - hartowanie organizmu,
  - wdrażanie do dbałości o zdrowie,
  - wykorzystanie nabytych czynności ruchowych w życiu codziennym,
- Zajęcia rewalidacyjne mają charakter terapeutyczny, usprawniający i korekcyjny.

Prowadzone są w celu:

- 1) rozwijania mowy i umiejętności komunikowania się,
- 2) usprawniania sensorycznego oraz integracji czynności zmysłowo-nerwowych: rozwijania percepcji wzrokowej i spostrzegania, rozwijania percepcji słuchowej (ze szczególnym uwzględnieniem słuchu fonemowego i percepcji dźwięków mowy); usprawniania czynności zmysłów powonienia, smaku dotyku oraz kinestezji;
- 3) rozwijania koordynacji wzrokowo-ruchowej i wzrokowo-słuchowo-ruchowej;
- 4) rozwijania sprawności manualnej;
- 5) ćwiczenia pamięci;
- 6) ćwiczenia koncentracji uwagi;
- 7) rozwijania myślenia;
- 8) korygowania niepożądanych zachowań;
- 9) rozwijania autoorientacji i orientacji przestrzennej oraz samodzielnego i bezpiecznego poruszania się, także środkami transportu;
- 10) wspierania w nabywaniu umiejętności czytania, pisania, liczenia;
- 11) rozwijania sprawności psychofizycznej;
- 12) rozwijania zainteresowań, talentów (w szczególności muzycznych i wokalnych, plastycznych, teatralnych, tanecznych i sportowych);
- 13) usprawniania sprawności i kondycji fizycznej;
- 14) wspomagania samodzielności osobistej i społecznej;
- 15) kształtowania umiejętności samodzielnego organizowania wypoczynku i rekreacji;
- 16) przygotowania do radzenia sobie w sytuacjach nowych i trudnych;
- 17) przygotowania do radzenia sobie z sukcesem i porażką;
- 18) kształtowania umiejętności bycia asertywnym.

Zajęcia rewalidacyjne są organizowane na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz ustaleń zespołu nauczycieli i specjalistów.

Ważnym elementem zajęć, zwłaszcza na etapie początkowym, powinna być zabawa, która w rozwoju dziecka jest punktem wyjścia do uczenia czynności życia codziennego, rozwijania kreatywności, spędzania czasu wolnego.

Treści nauczania

Zakres treści nauczania i wychowania w kształceniu uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym odpowiada indywidualnym potrzebom edukacyjnym i możliwościom psychofizycznym ucznia. Przy realizacji treści nauczania i wychowania należy wykorzystać możliwości, jakie stwarza baza materialno-dydaktyczna szkoły oraz środowisko społeczno-kulturowe, w którym uczeń żyje i uczy się. Głównym kryterium doboru treści nauczania powinny być potrzeby i możliwości psychofizyczne

ucznia. Ważna jest również ich przydatność praktyczna. Konieczne jest także wyposażenie ucznia w takie umiejętności, aby jak najlepiej był przygotowany do realizacji zadań życia codziennego oraz podejmowania samodzielnie różnych ról społecznych w swoim środowisku. Treści nauczania i wychowania podlegają poszerzaniu, powtarzaniu i utrwalaniu w miarę nabywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.

Treści nauczania mogą wykraczać poza wymienione obszary, w zależności od potrzeb uczniów. Nauczyciel ma prawo do wyboru, w tym zawężania lub poszerzania, treści nauczania korzystnych dla rozwoju ucznia, ze szczególnym uwzględnieniem jego autonomii i godności.

Podczas wczesnej edukacji należy skoncentrować działania na czterech ściśle ze sobą powiązanych strefach wspomagania rozwoju ucznia, którymi są:

- I. Pobudzanie zmysłów.
- II. Integracja zmysłowo-ruchowa.
- III. Wypracowanie somatognozji.
- IV. Wypracowanie gotowości do poznawania otaczającej rzeczywistości.

Harmonijna aktywizacja i zintegrowanie rozwoju ułatwi uczniowi dalsze poznawanie i rozumienie otaczającego świata.

Treści nauczania dla wszystkich etapów kształcenia ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym zostały ujęte w następujące obszary tematyczne:

- Ja.
- Ja i otoczenie.
- To, co mnie wspiera.

Taki podział treści nauczania został pomyślany jako otwarty zestaw sytuacji i ról społecznych, w których może znaleźć się uczeń. Zestaw ten może być dowolnie rozszerzany i modyfikowany na miarę potrzeb i możliwości rozwojowych uczniów.

I. Ja

A. Budowanie własnej tożsamości:

- Świadomość własnego „ja” i budowanie własnej tożsamości.
- Świadomość własnego ciała i orientacja w jego schemacie.
- Orientacja w przestrzeni.
- Identyfikacja z płcią.
- Rozumienie zmian ciała w cyklu życia.
- Identyfikacja własnych danych osobowych (adres zamieszkania, adres placówki).
- Świadomość swojej niepełnosprawności.
- Określanie własnych mocnych stron i trudności.
- Moje dokumenty osobiste.

B. Komunikacja:

- Przyswajanie języka i rozwój mowy.
- Porozumiewanie się w formie dialogu.

- Komunikowanie się z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC: gesty, mimika, zdjęcia, obrazy, znaki przestrzenno-dotykowe, znaki graficzne, pismo i inne.
- Wyrażanie własnego zdania.
- Budowanie komunikatów wieloelementowych.
- Stosowanie form grzecznościowych.
- Praca z tekstem czytany i pisanym.
- Udział w wydarzeniach klasowych i szkolnych z zastosowaniem urządzeń głosowych – prostych komunikatorów, urządzeń wysokiej technologii.

C. Jedzenie:

- Sygnalizowanie głodu i pragnienia w sposób zrozumiały dla otoczenia.
- Uczenie spożywania pokarmów płynnych, papkowatych, stałych.
- Odgryzanie, dokładne gryzienie, żucie i przełykanie.
- Dokonywanie wyboru pokarmów i kolejności podania pokarmu.
- Posługiwanie się sztućcami.
- Nalewanie i przelewanie płynów.
- Nakładanie posiłków.
- Estetyczne spożywanie posiłków.
- Pomoc przy nakrywaniu stołu.
- Sprzątanie miejsca spożywania posiłków.
- Samodzielne przygotowywanie posiłków z wykorzystaniem prostych przepisów.

D. Ubieranie się:

- Zakładanie i zdejmowanie odzieży i obuwia.
- Określanie zakresu pomocy potrzebnej podczas ubierania/rozbierania się – formułowanie i przekazywanie prośby o pomoc.
- Dobór odzieży w zależności od pogody, sytuacji, okoliczności, pory dnia, wieku.
- Samodzielny wybór ubrania.
- Ocena czystości odzieży.
- Dbanie o czystość odzieży.
- Dokonywanie wyborów przy zakupie odzieży.

E. Higiena osobista:

- Ocena stanu czystości ciała.
- Zabiegi higieniczne: mycie, wycieranie, pielęgnacja rąk, twarzy, całego ciała, dbałość o włosy.
- Higiena jamy ustnej.
- Higiena intymna (ze szczególnym uwzględnieniem higieny podczas okresu dojrzewania).
- Korzystanie z przyborów toaletowych i kosmetyków.
- Dokonywanie zakupów przyborów toaletowych i kosmetyków.
- Nawyki higieniczne (toaleta, mycie rąk).

- Przestrzegania zasad intymności podczas czynności higienicznych.

F. Potrzeby fizjologiczne

- Zgłaszanie potrzeb.
- Samodzielne załatwianie potrzeb.
- Zachowanie intymności podczas korzystania z toalety.
- Dbanie o czystość w toalecie i łazience.

G. Sygnalizowanie samopoczucia:

- Sygnalizowanie i określanie doświadczanego dyskomfortu lub miejsca dolegliwości bólowych.
- Rozróżnianie, rozpoznawanie i nazywanie różnych doznań i emocji u siebie i innych osób.
- Reagowanie w sytuacjach trudnych emocjonalnie, konfliktowych i niebezpiecznych.

H. Korzystanie z protez i oprzyrządowania przez siebie i innych (okulary, pomoce i urządzenia i pomoce do komunikacji, aparat słuchowy, kule, trójnogi, balkoniki, wózek inwalidzki, ortezy, kaski, itp.).

II. Ja i otoczenie

1. Ja – członek rodziny

A) Moja rodzina:

- Moje miejsce w rodzinie (jestem dzieckiem, bratem, siostrą, jedynaczką, wnuczką itp.)
- Członkowie mojej rodziny i ich role.
- Moje zajęcia w domu.
- Moje obowiązki w domu.
- Relacje między członkami rodziny.
- Zasady panujące w rodzinie.
- Praca i zajęcia członków rodziny.
- Święta i tradycje rodzinne.
- Kultura życia codziennego.

B) Moje miejsce zamieszkania:

- Adres domowy.
- Moje mieszkanie/mój dom.
- Rodzaje i funkcje pomieszczeń.
- Wyposażenie mieszkania.
- Rodzaje aktywności wykonywanej w domu.
- Dbanie o wygląd mieszkania i zachowanie porządku.
- Otoczenie domu (miejsca użyteczności publicznej, park, ogród i in.).
- Zwierzęta domowe i troska o nie.

2. Ja – uczeń

A) Moja klasa:

- Nauczycielka/nauczyciel.
- Koleżanki i koledzy.
- Moje miejsce w klasie.
- Zasady panujące w klasie.
- Struktura dnia.
- Normy współżycia w grupie.
- Współuczestnictwo i współpraca podczas zabawy i zajęć.

B) Moja szkoła:

- Nazwa i adres szkoły.
- Osoby pracujące w szkole.
- Rodzaje i funkcje pomieszczeń szkolnych.
- Wyposażenie szkoły.
- Zasady i normy panujące w szkole.
- Różne aktywności w szkole.
- Uroczystości i zwyczaje szkolne.
- Otoczenie placówki.

3. Ja – członek społeczności lokalnej:

- Moi sąsiedzi, znajomi – ich role społeczne.
- Miejsca użyteczności publicznej.
- Region, tradycje, obyczaje.
- Ważne i ciekawe miejsca w mojej miejscowości.
- Lokalne święta i uroczystości.
- Środki komunikacji lokalnej i zasady korzystania z nich.
- Organizacje społeczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Władze samorządowe i instytucje lokalne, ich zadania wobec osób niepełnosprawnych (ułatwienia, likwidowane barier).

4. Ja – członek społeczeństwa:

- Przynależność do kraju, regionu, narodu.
- Barwy i symbole narodowe.
- Organy władzy państwowej.
- Ważne urzędy i instytucje.
- Święta narodowe, religijne, okolicznościowe.
- Ważne wydarzenia w kraju.
- Ważne, ciekawe miejsca w Polsce.
- Ważne dokumenty prawne – Konstytucja, Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

5. Ja i przyroda:

- Pory roku i zjawiska im towarzyszące.

- Świat roślin, ich znaczenie, uprawy i prace ogrodnicze.
- Świat zwierząt, hodowla, opieka.
- Zachowania proekologiczne.

6. Moje zdrowie:

- Dbalność o zdrowie – różnicowanie pojęć ‘człowiek zdrowy’, człowiek chory’.
- Przestrzeganie zasad higieny – mycia rąk, mycia owoców i warzyw, korzystanie z czystych naczyń, itd.
- Dobieranie produktów spożywczych do poszczególnych posiłków.
- Zasady zdrowego trybu życia.
- Poznawanie pracy lekarzy różnych specjalności i pielęgniarek.
- Dbanie o higienę jamy ustnej.
- Dbalność o odpowiednią pozycję podczas pracy oraz dobre oświetlenie.
- Znaczenie snu oraz odpoczynku.
- Badania profilaktyczne – wizyta u lekarza pierwszego kontaktu, stomatologa, ginekologa itp.

7. Ja w chorobie:

- Rozpoznawanie pierwszych objawów przeziębienia.
- Przestrzeganie zasad higieny podczas zachorowania.
- Zachowanie się podczas wizyty u lekarza/lekarzy różnych specjalności oraz podczas pobytu w szpitalu.
- Przebieg badania lekarskiego.
- Zawiadomienie innych o złym samopoczuciu własnym lub drugiej osoby.

8. Ja jako konsument:

- W sklepie – planowanie i robienie zakupów w różnych sklepach.
- Poznawanie wartości pieniędzy i sposobów ich pozyskiwania.
- Umiejętność płacenia za towar lub usługę.
- Korzystanie z kalkulatora w miejscach zakupów.
- Rozpoznawanie daty ważności produktów.
- Bank, sprawy załatwiane w banku, karta płatnicza.
- Restauracja, kawiarnia – korzystanie z menu, zamawianie, płacenie.
- Na poczcie – wysyłanie listów i paczek, odbieranie przekazu pocztowego.
- U fryzjera – wybieranie fryzury, płacenie za usługę.
- U fotografa – przygotowanie do zdjęcia, pozowanie, odbiór zdjęcia.
- Wypożyczalnia – rozpoznawanie miejsc, w których można coś wypożyczyć (książki, stroje), stosowanie zasady zwrotu na czas i opłaty.
- Inne (w zależności od potrzeb).

9. Ja w świecie techniki:

- Obsługiwanie aparatu telefonicznego – włączanie, wyłączanie.
- Wybieranie lub wskazywanie numerów do bliskich, do siebie oraz numerów alarmowych.
- Wysyłanie i odbieranie SMS.
- Obsługiwanie urządzeń RTV i AGD ułatwiających życie codzienne (radio, TV, odkurzacz, suszarka do włosów, kuchnia mikrofalowa, zmywarka, pralka itp.).

10. Ja w świecie technologii informacyjnej:

- Obsługiwanie komputera – korzystanie ze standardowych i specjalistycznych urządzeń peryferyjnych i programów.
- Rysowanie i malowanie na ekranie z wykorzystaniem podstawowych funkcji przybornika edytora graficznego (np. Paint).
- Tworzenie prostych pism użytkowych z wykorzystaniem edytora (np. Word).
- Obsługiwanie prostych gier edukacyjnych.
- Korzystanie z przeglądarek internetowych.
- Obsługiwanie skrzynki pocztowej – wysyłanie i odbieranie e-maili.
- Zachowanie bezpieczeństwa przy korzystaniu z sieci internetowej – zwracanie uwagi na: wirusy, nieodpowiednie treści, niebezpieczne wiadomości, wyłudzenie danych poufnych, fałszywe sklepy, osoby poznane w sieci, hejt.

11. Ja w bezpiecznym świecie:

- Dostrzeganie czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu (w tym także zagrożenia ze strony innych osób).
- Umiejętność zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych (dotyczących siebie i innych).
- Ważne numery alarmowe.
- Rozumienie i unikanie zagrożeń.
- Bliskość i dystans w relacjach z innymi ludźmi.
- Zachowanie w środkach komunikacji.
- Nietypowe i nagłe sytuacje w domu, szkole, na ulicy, w innych miejscach.
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas posługiwania się różnymi urządzeniami w domu i w szkole.
- Posługiwanie się identyfikatorem lub opaską identyfikacyjną.
- Rozpoznawanie i rozumienie znaków drogowych, symboli, oznaczeń w różnych miejscach, itp.

11. Ja w świecie kultury:

- Korzystanie z ośrodków i instytucji kultury.
- Właściwe zachowania w różnych miejscach i sytuacjach (teatr, kino, muzeum, wystawy, itp.).
- Udział w różnych formach twórczości (formy parateatralne, muzykowanie, zajęcia plastyczne, imprezy, itp.)
- Tworzenie własnych prac artystycznych (obrazy, kompozycje, odgrywanie ról, itp.)

12. Będę dorosły:

- Mam 18 lat, będę miał/miała 18 lat – co to znaczy?
- Dojrzewanie – stawanie się dorosłym.
- Moje plany na przyszłość .
- Bilans własnych wiadomości i umiejętności.
- Mój dokument dorosłości – dowód osobisty.
- Jestem odpowiedzialny.
- Jestem asertywny.
- Dbam o siebie i innych – pomagam.

13. Mój czas wolny:

- Uczę się bawić .
- Zabawa z udziałem innych osób.
- Co mogę robić w swoim czasie wolnym?
- Dokonywanie wyboru sposobu spędzania czasu wolnego.
- Kiedy jest mój czas wolny?
- Z kim chce spędzać czas wolny?

III. To, co mnie wspiera

Działania nauczycieli i specjalistów wspierające ucznia w zakresie:

1. komunikacji,
2. emocji ,
3. motoryki małej,
4. motoryki dużej,
5. przetwarzania zmysłowego.
6. samodzielności,
7. procesów poznawczych (uwaga, spostrzeganie, pamięć, myślenie),
8. motywacji,
9. zainteresowań,
10. technik szkolnych (czytania, pisanie, liczenia).

Osiągnięcia

Ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia w poszczególnych sferach oddziaływań pedagogicznych i terapeutycznych są planowane indywidualnie. Dokonywana okresowo przez nauczycieli i specjalistów wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia umożliwia modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego i dostosowanie poziomu oczekiwanych osiągnięć ucznia do jego możliwości.

---

¹⁾Nauczanie religii jest realizowane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w

publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. Nr 36, poz. 155, z 1993 r. Nr 83, poz. 390 oraz z 1999 r. Nr 67, poz. 753).